

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК АКАДЕМІЧНОГО ПИСЬМА НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В МЕДИЧНОМУ ВНЗ

У статті розглянуто підходи до формування навичок академічного письма на заняттях з англійської мови в медичному ВНЗ. На шляху євроінтеграції України питання набуває нової значущості, оскільки ці навички є потужним інтелектуальним знаряддям самостійного вивчення та аналізу досягнень зарубіжної медичної науки. У статті визначено етапи формування навичок: володіння технікою швидкого читання, визначення ключових слів та ідей, аналіз візуальних маркерів, оформлення результатів аналізу інформації у вигляді конспекту, реферату та анотації.

Ключові слова: академічне письмо, наукова обробка тексту, анотація, реферат, конспект.

Питання щодо змісту поняття “академічне письмо” та способів формування навичок цього виду самостійної діяльності студентів багаторазово опинялися в центрі уваги українських [2; 5–7] та зарубіжних методистів [1; 3; 4; 7; 9; 10]. Проте в контексті “Загальноєвропейських рекомендацій щодо мовної освіти” зазначена проблема знову набуває актуальності, враховуючи те, що нормативний документ з розробки програм для вищих мовних та немовних навчальних закладів акцентує на вмотивованому залученні студентів до вивчення іноземних мов та їх постійного навчання протягом усього життя.

Мета статті – визначити поняття “академічне письмо” та його різновиди, встановити послідовність та особливості формування навичок академічного письма в немовному ВНЗ.

Як зауважує В.І. Лутовинова, в інформаційній сфері функціонують первинні (науковий звіт, стаття, монографія, підручник), вторинні (анотація, реферат, огляд, фактографічна довідка) та змішані документи (аналітичні та прогностичні огляди) [5, с. 16]. Поняття “академічне письмо” певною мірою є калькою з англійського “scientific writing” [10], проте воно вже добре вкорінилося в глосарії української науки. Зарубіжні дослідники визначають “академічне письмо” як чотири “П”: персональний продукт, процес та практика [9, с. 12]. Науковий текст розглядають як продукт, практику письма – як тривалий індивідуальний досвід, а процес написання – як безпосередню роботу “пером на папері” або клавішами на клавіатурі. Утім, як зазначає Н.І. Колесникова, єднальною ланкою цієї системи є саме слово “персональний”, тобто особистий, індивідуальний [4, с. 134].

Викладання академічного письма в немовному ВНЗ передбачає, насамперед, оволодіння студентами індивідуальними навичками перекладу, складання рефератів, повідомлень, анотацій, підготовки доповідей, обґрунтування власних наукових досліджень тощо. Ще до того моменту, коли студент перейде до власне письмової діяльності, він має засвоїти навички академічного чи-

тання, тобто читання з освітньою метою. Залежно від практичної мети читання може бути ознайомчим, поглибленим і перекладацько-реферативним.

Опрацювання текстів має сприяти формуванню в студентів досвіду так званого “гнучкого” читання, при якому стратегія змінюється відповідно до змін завдань читання: на початковому етапі необхідно отримати інформацію з текстового джерела, на наступному – дослідити та переробити її для подальшого наукового пошуку.

Головне завдання викладача на початковому етапі навчання іноземної мови полягає в тому, щоб навчити студента швидко “схоплювати” загальний зміст практично будь-якого досліджуваного тексту. Викладач пояснює студентам різницю між різними видами читання вчить їх самостійно обирати тип читання та використовувати окремі види читання або поєднувати їх відповідно до мети. Першочергового значення надають розвитку навичок швидкісного читання. Мовні завдання виконують у повному обсязі лише на початковому етапі, під час подальшого опрацювання текстів студент повинен самостійно засвоїти максимум текстової інформації (не менше ніж 70%). Успіх першого наближення до тексту багато в чому залежить від словникового запасу, а також від уміння студента вдумливо й швидко аналізувати лексику, з'ясовувати значення слів за контекстом. Тому на цьому етапі важливо приділяти увагу способам визначення контекстуального значення слів і словосполучень. Значну роль відіграють і завдання, спрямовані на аналіз граматичної структури тексту: фразеології, речень, абзаців, визначення зв'язків між різними структурними одиницями тексту. Під час розгляду частотних для медичної літератури граматичних явищ необхідно особливо наголошувати на практичному використанні цих моделей, виокремлювати синонімічні патерни, відпрацьовувати цілковиті граматичні моделі на матеріалі медичних термінів.

На наступному етапі до опрацювання навичок ознайомчого читання (певна швидкість читання, опора на відомі елементи, розуміння внутрішньотекстових зв'язків) додаються завдання, спрямовані на вилучення інформації. Узагальнення інформації, складання плану, викладення змісту у формі переказу – усе це сприяє підвищенню якості оволодіння мовним матеріалом. На етапі вдумливого читання спочатку виконують завдання на ознайомлення із загальним змістом, потім аналізують фрагменти, що ускладнюють розуміння змісту всього тексту.

Академічне письмо має стати наступним за академічним читанням етапом аналітико-синтетичної обробки інформації, що міститься в тексті: інформація підлягає оцінюванню, зіставленню, узагальненню. Студент має подати інформацію у вигляді, що відповідає конкретним інформаційним запитам користувачів. Формування навичок аналітико-синтетичної обробки інформації передбачає виконання комплексу завдань, зокрема: вивчити зміст тексту, скласти план, визначити в тексті необхідний мовний матеріал, обговорити підготовані анотації, реферати та переклади.

Сучасні підручники пропонують різноманітні стратегії та алгоритми швидкісного осягнення загального змісту тексту. Перш за все, йдеться про

формальні ознаки тексту, такі як: а) графічні маркери, що позначають тему, зокрема: назву, підзаголовки, картинки, графіки, підписи рисунків тощо; б) тип тексту: вірш, газетна стаття тощо; в) вказівка на адресата та автора тексту; г) ключові повторювані слова; д) наявність у тексті цифр і числівників; е) наявність у тексті інтернаціоналізмів або власних назв [6, с. 10–14]. Пропонується з'ясовувати значення незнайомих слів за контекстом або відомими частинами слова, звертати увагу на сполучники або сполучні слова, прийменники, що пов'язують частини речень, цілі речення й частини тексту між собою (вказують на час, обґрунтовують причини, називають мету, повідомляють умови тощо). Аналіз текстових одиниць є не менш корисним у процесі визначення загального змісту тексту: а) на рівні слова: впізнавання слів-інтернаціоналізмів, однокореневих слів, розпізнавання значення складних слів; б) на рівні пропозиції: жирний шрифт, цифри, заперечення, розділові знаки, знак точки та питання; в) на рівні тексту: з'ясування чинників, що характеризують текст як єдине ціле, тип тексту, спосіб фрагментації тексту, виділення основних питань у тексті, виявлення та розпізнавання текстових зв'язків, що вказують на аргументацію, впізнавання та визначення посилань у тексті, маркування мовних реєстрів. На контекстовому рівні важливо звернути увагу студентів на “фальшивих друзів” перекладача та переклад реалій, який не збігається в мові оригіналу та мові перекладу [1, с. 56]. На етапі узагальнення отриманої інформації важливу роль відводять її оформленню в зручну для практичного використання форму у вигляді анотацій, рефератів, конспектів та перекладів.

Сутністю анотування та реферування є максимальне скорочення обсягу оригінальної інформації при збереженні її основного, найбільш суттєвого змісту. В анотації визначають основні тези, але не розкривають їхній зміст. При цьому реферат часто може замінити саме першоджерело, бо в ньому викладають весь основний зміст матеріалу, всі висновки, а іноді подають навіть аргументацію та висновки [2, с. 108].

Мета *описової анотації* – коротко викласти основний зміст тексту відповідно до позиції його автора. Структура описової анотації складається з таких елементів: 1) титульні дані (автор, назва, рік і місце видання); 2) визначення проблеми; 3) коротка аргументація автора; 4) висновки автора. Стилїстика анотації має складатися з коротких пропозицій, спиратися на формулювання й терміни автора. Анотація є хорошою підготовкою і базою для складання реферату.

Реферат – це результат обробки інформації одного джерела або цілеспрямованої обробки кількох джерел за певною темою. Структура реферату: 1) титульні дані; 2) визначення проблеми (в одному або кількох джерелах); 3) аргументи й висновки автора (чи авторів); 4) оцінка, аргументи, висновки (або пропозиції) укладача реферату. Помітну роль також відіграють кліше.

На відміну від анотації, яка відповідає, як правило, на запитання, про що йдеться в первинному документі, реферат покликаний лаконічно відповідати на запитання, що саме повідомляється в первинному документі. Відповідно,

провідною ознакою реферату, як уже зазначалося вище, є інформативність – здатність коротко передавати зміст первинного документа, на відміну від індикативності, яка значно більше відповідає характеристиці анотації. Спільність реферату й анотації полягає в поданні користувачеві основного змісту документа. Саме з цієї причини користувач вибирає з-поміж багатьох документів однорідної тематики ті, які безпосередньо його цікавлять [5, с. 17].

Під час складання конспекту важливо компонувати інформацію таким чином, щоб зберегти можливість посилання на неї надалі, або використання її пам'ятки для закріплення чи аналізу матеріалу. Конспект-посилання на матеріал має містити вихідні дані та ретельно виписані й оформлені цитати (пропозиції, абзаци, іноді сторінки). План-конспект є потужним знаряддям раціонального закріплення або аналізу матеріалу. Структура плану-конспекту складається з опорних слів теми й мети повідомлення. Використання рамочних конструкцій дає змогу скоротити речення, абзац, розділ до обсягу, що визначається відповідно до цілей обробки та узагальнення тексту. План-конспект є гарною підготовкою та базою для складання описової анотації.

Переклад є більш поширеною формою обробки тексту. Перекласти – означає передати зміст і стилістичні особливості джерела засобами іншої мови. Основною вимогою до перекладу науково-технічного тексту є точність та адекватність. Щоправда, ці поняття достатньо розмиті, й критерії їх визначення досі є актуальними для перекладознавства. Зазначимо, що в найбільш загальному вигляді точність перекладу передбачає якнайменше стислість, виразність, логічну послідовність, повноту викладу змісту оригіналу й відповідність нормам української мови. Проте не слід плутати поняття “точного” й “дослівного” перекладу. Буквальний переклад зводиться до механічної заміни українського слова англійським, а також до збереження конструкції англійського речення, що призводить до нісенітності. Початковий переклад може бути “дослівним”, що полегшує розуміння основного тексту. Наступним етапом має стати перефразування дослівного перекладу, добір слів, словосполучень, що передають найбільш чітко зміст джерела, встановлення граматичних зв'язків у реченнях відповідно до норм мови перекладу. Якщо зміст перекладеного речення зрозумілий, його редагують, читають разом з попередньою фразою і, переконавшись у наявності смислового зв'язку, переходять до наступного речення. У тих випадках, коли поняття в двох мовах не збігаються, переклад перестає бути дослівним. Перекладач змушений вдаватися до різних перетворень, трансформацій. Переклад стає або спрощеним, або точним, або адекватним. Адекватний переклад – це переклад, при якому забезпечується еквівалентність смислів оригіналу й перекладу, тотожність смислових і стилістичних функцій текстів перекладу та оригіналу, коли вибір перекладу здійснюється з урахуванням специфіки системи й структури мов, правил сполучуваності слів, граматичних форм і пропозицій.

Читання текстів за фахом іноземною мовою слугує джерелом отримання інформації, а здобуті навички та вміння наукової обробки текстів (переклад, конспект, анотування, реферування) уможливають застосування інозе-

мних джерел при оволодінні спеціальністю або сприяють професійному вдосконаленню.

Висновки. Отже, при проведенні аналітико-синтетичної обробки фахової інформації студент використовує такі складові своїх знань, як: обізнаність у конкретній предметній галузі, знання інформаційних потреб користувачів, для яких створюється реферативна інформація, знання вимог до реферату й практичні вміння проводити інформаційний аналіз і синтез.

Список використаної літератури

1. Блюменау Д.И. Информационный анализ/синтез для формирования вторичного потока документов : учеб.-практ. пособ. / Д.И. Блюменау. – СПб. : Профессия, 2002. – 240 с.
2. Власова Г.В. Аналітико-синтетична переробка інформації : навч. посіб. / Г.В. Власова, В.І. Лутовинова, Л.І. Титова. – К. : ДАККиМ, 2006. – 290 с.
3. Леонов В.П. Реферирование и аннотирование научно-технической литературы / В.П. Леонов ; отв. ред. Б.С. Еленов. – Новосибирск : Наука, 1986. – 176 с.
4. Колесникова Н.И. Что важно знать о языке и стиле научных текстов? / Н.И. Колесникова // Высшее образование в России. – 2010. – № 3. – С. 130–137.
5. Лутовинова В.І. Реферування як процес мікроаналітичного згортання інформації : практич. посіб. / В.І. Лутовинова ; наук. ред. Г.М. Швецова-Водка ; АПН України, ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського. – К. : Нац. парлам. б-ка України, 2007. – 73 с.
6. Онуфрієнко Г.С. Науковий стиль української мови : навч. посіб. з алгоритм. приписами / Г.С. Онуфрієнко. – 2-ге вид., перероб. та доп. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 392 с.
7. Поліщук А.В. Методичні прийоми навчання “ознайомчому” читанню наукових текстів [Електронний ресурс] / А.В. Поліщук // Vědecký průmysl evropského kontinentu : Materiály IX mezinárodní vědecko-praktická konference. – Filologické vědy: Praha. Publishing House “Education and Science” s. r. o. – 2013. – Díl 23. – S. 16–22.
8. Фоломкина С.К. Обучение чтению на иностранном языке в неязыковом вузе / С.К. Фоломкина. – М. : ВШ, 1987. – 208 с.
9. Writing: Texts, Processes and Practices / C. Candlin, K. Hyland. – London : New York : Longman, 1999. – 330 p.
10. Swales J. Academic Writing for Graduate Student / J. Swales, C. Feak. – Michigan : Michigan University Press, 2004. – 344 p.

Стаття надійшла до редакції 10.01.2014.

Сазанович Л.В. Формирование навыков академического письма на занятиях по английскому языку в медицинском вузе

В статье рассматриваются стратегии формирования навыков академического письма на занятиях по английскому языку в медицинском вузе. На пути интеграции Украины в мировом образовательном пространстве проблема вновь становится актуальной, поскольку указанные навыки являются интеллектуальным инструментом изучения и анализа достижений зарубежной медицинской науки. В статье описываются основные этапы формирования навыков: овладение техникой быстрого чтения, выделение ключевых слов и тезисов, анализ визуальных маркеров в тексте, формальное оформление полученных результатов.

Ключевые слова: академическое письмо, быстрое чтение, аннотация, реферат, конспект.

Sazanovych L. Mastering the Skills of Academic Writing in the English Classroom at Medical University

The article highlights on the strategies of mastering the skills of academic writing in the English classroom at Medical University. On the way of Ukrainian integration into the European educational environment, the problems auguries new topicality and importance. Skills

of academic writing enables medical students to analyze the way they think, present evidence for their ideas and master their practical English. Students gain numerous benefits from mastering their academic writing skills, such as better control of their own learning and access to the achievements of the world medical science.

The pre-writing process includes “quick” reading. This stage foresees exploring the text and scanning reading: students look for repeated words and ideas. Translation of the singled out words helps to overview the general meaning of the whole text. Visual-textual devices (headlines, textual formatting, punctuation, sentence structure, and arrangements of the words) call the readers’ attention and ease the search of the core theses.

The analysis of the obtained information is the next step of the pre-writing process. Students gather their ideas and do self-management of their writing activities. They decide which of the ideas they want to use and where they want to use them.

The writing process itself consists of drafting, reviewing and revising. The students of the first years of study perform short forms of writing: abstracts, annotations or compendiums. Students are recommended to review structure and content, check the style and grammar. Abstract is a form of academic writing where students summarize the whole paper or some papers. Annotation is a brief description of a particular work that enables the writer to review their resources before incorporating them into their research. Annotations may be descriptive, critical, or both. A descriptive annotation “describes” what is discussed in the book or article, while a critical annotation attempts to evaluate or criticize the work from an informed point of view. Compendium is a collection of concise but detailed information about a particular subject, especially in a book or other publication. It is designed to help students who need to better understand and memorize subjects they study.

Key words: *scientific writing, text scientific editing, resume, abstract, notes.*